

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
29 aprilie st. v.
11 maiu st. n.

Ese în fiecare duminică.
Redacțiunea :
Strada principală 375 a.

Nr. 17.

ANUL XXVI.
1890.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei

SILVESTRU MORARIU ANDREEVICI.

Silvestru Morariu Andreevici.

— Veți portretul din fruntea foii. —

Săptămăna trecută mitropolia gr. or. din Bucovina a avut o mare serbătoare. La 27 aprilie (9 mai) ea a serbat jubileul de 10 ani al păstoririi in. Pr. SSale părintelui arhiepiscop și mitropolit Silvestru Morariu Andreevici.

Vom informa și noi pe cetitorii noștri despre decursul acestei serbători. Deocamdată, drept tribut al devotamentului nostru, reproducem în fruntea foii noastre portretul prelatului iubilant, adăugându-i următoarele date biografice:

Silvestru (Samuil) Morariu Andreevici s'a născut la 14 nov. 1818 în Mitocul-Dragomirnei, sat în Bucovina, unde părintele său a fost preot. Studiile liceale, filosofice și teologice le-a făcut în Cernăuți, terminându-le la 1843 cu succesul cel mai bun. Apoi se însură și funcționează 20 de ani ca preot în Ceahor, lângă Cernăuți; într'aceste înseși muri soția și densusul remase văduv de timpuriu.

La 1862 fu înaintat de referendar al consistorului, conducând totodată și învățământul tipicului și al cântărilor bisericesti la seminar și la școala de musică vocală bisericestă.

La 1866 reorganizându-se consistorul, fu numit consilier al consistorului, unde apoi i se deschise un teren larg de activitate și susținând în consistor o luptă desperată în contra episcopului Hacman, își atrase stima tuturor românilor; dar Hacman îl destituie, dimpreună încă cu un consilier român și ambii suferiră multe persecuțiuni, în urmă densesii totuș fură reintegrați în posturile lor. La 1873 muri Hacman; doi mitropoliți, Bendela și Blajevici, se succedară; amândoi bătrâni bolnăvicioși și în tot timpul ocărmuirii lor părintele Morariu Andreevici fu conducătorul spriginitor al clerului.

La 1874 intră în statul monahal și fu înaintat îndată archimandrit catedral, primind numele călugăresc de Silvestru; trei ani mai târziu fu numit archimandrit archidieceșan și vicar general al mitropoliei; după mórtea lui Blajevici ajunse administrator al eparhiei și în urmă în aprilie 1880 fu numit arhiepiscop și mitropolit al Bucovinei și Dalmației și ca atare s'a instalat la 9 maiu aceluiăș an.

Noul archipăstor s'a ilustrat în literatura națională prin mai multe opere. Astfel încă pe când funcționează ca paroc în Ceahor, a publicat 16 opere didactice române, pentru școalele primare și licee, cari se întrebuintează și astăzi, în a doua și a treia edițiune. A mai publicat: »Predice pentru dumineci și serbători«, doue broșure musicale, conținând punerea pe note a cântărilor bisericesti și a tipicului; totodată a fost presidential comitetului editor al singurului diar românesc din Bucovina; »Amicul Poporului.«

Aceste date, pe cari le estragem din »Gazeta de București«, le mai întregim cu următoarele, scose tot de acolo: La 1871 a elaborat un proiect de lege pentru congresul bisericesc, care a și fost sancționat de monarc în acelaș an; în mai multe rânduri a fost ales deputat în dieta provincială și în senatul imperial, — are meritul de a se fi introdus și limba română în desbaterile dietei Bucovinei, care l'a ales și membru al consiliului administrativ al țării. La 1870, pe când bogatul fond religionar eră în pericol de a fi înghițit, I. Pr. SSa a fost capul meetingului adunat pe tologia Cernăuților, în numer de vr'o 3000 țărani, 50 proprietari mari, peste 200 preoți, câteva sute de rezeși și mai multe decimi de industriași și comercianți.

Facultatea teologică a universității din Cernăuți i conferi titlul de dr. al teologiei; ér Societatea pen-

tru învățătura și literatura poporului român din Bucovina, al cărei vice-president fusese, l'a proclamat membru de onóre.

În viața privată este d'o amabilitate estraordinară cătră toți cei ce vin în contact cu I. P. SSa. Nobil și generos, mulți tineri studenți, fără mijloce, își datoresc ađi cariera ajutoarelor oferite de părintele mitropolit Morariu. Tot I. P. SSale se datoreșce și mărirea pensiunii văduvelor preotese și a copiilor lor.

Din căsătoria sa a avut doi copii: un băiat și o fată. Fiica sa a fost soția unuia din cei mai distinși preoți, Artemie Berariu, paroc în Ceahor și membru al comisiei esaminătoare la facultatea teologică din Cernăuți. Fiul său, absolvent al facultății de drept din Viena, este amplotiat în Cernăuți, căsătorit.

Bogdan I séu Intemeerea Moldovei.

— Tragedie în versuri, în cinci acte. —

(Urmare.)

Scena VI.

Un curtean tatar (cu ulciorul și cupe de vin.)

Zemir, Bogdan.

Zemir (lui Bogdan.)

Ci etă! ia și gustă cât vrei din vinul meu!
(El tórna și bea, apoi dă lui Bogdan.)

Bogdan (bënd.)

E dulce ca și miera, — și tare ca și focul!

Zemir.

Ei veđi! numai la mine își află, bietul, locul. —
Mai bé!

Scena VII.

Zemir, Negrilă, Bogdan.

Negrilă.

Mărite hane! adus-a chiar acum
Cățiva călări din oste, de pe-al Istrului drum,
O tineră copilă bogat împodobită,
Ce, după cum se spune, e de curënd răpită
De mărginașii, carii cu ea acum plătesc
O dejmă datorită la scaunu-ți domnesc.

Zemir.

O fată! tinerică! . . Ci ad'o iute-aice
Spre a vedé de dejma e bună, cum se dice! —
Plăcutule Bogdane, cu dēnsa vom serbă
Prietenia noastră mai veseli!

(Zărind-o.)

Ea-i, aha!

Scena VIII.

Molda, Zemir, Bogdan.

Zemir.

Pășeșce făr sfielă, micuțule boboc!
Pășeșce, nu te teme, că dór nu calci pe foc!
(Alergând la ea, o apucă de mână, o aduce în
fața scenei, c'o înflăcărare mare.)
Pe legea mea! tâlharii nici cum nu m'au nșelat;
E bună dejma asta! e bună de pupat . . .

(O sărută într'un chip barbar; Molda dând un țipet, se clatină, apoi se lasă încet jos, apröpe fără simțire.)

Bogdan.

Ehei! Zemir, ascultă: o ia mai cu cruțare...

Zemir.

Cunoșc eu aste jocuri, și ce fel de purtare
Cu astfel de vulpöice eu trebuie să am!

(O ridică și sprigină câteva minute de el; apoi îi îndreptă fața spre densusul, — dar după o clipă de ațintire în ochii ei ce se deschid încet, îngroziți, Zemir se simte cuprins de un fior; — el caută a se desclăștă de Molda cu încetul; ea rămâne incremenită în picioare.)

Pe Hermoe 'nfocatul! pe magii din Hanam!
Privirea ei me 'nghietă... Femea ori stafia
Ești tu, de ai în ochii-ți o rază-atât de vie,
Ce 'n loc de a aprinde, sleiește trupul meu?
Sunt tréz și vöd aievea? or beat sunt acum eu?

Bogdan.

Zemir! ci-ți vino 'n fire; eu te credeam mai tare!
O fată să te-aducă pân' într'o așa stare...

Zemir.

„O tineră feciöră ce-i spiță de 'mpërat, —
'Pe-acărei frunte largă lucëferi doi s'abat...
'Pe-acărei buze dorii se jöcă, și 'ntre ele
'S'ascund dinți albi ca flörea de mărăgăritărele...
'O vergură balaie, de nömül creștinesc,
'Ce va cädë robită pe țermul tătăresc...
E dënșă!

Bogdan.

Ce ăici?

Zemir.

Tocmai! e dënșă. — N'o șciu cine...
Grăește-mi al teu nume! nădejdea mea-i în tine...
Balae ești ca luna!.. dar din ce nöm tu ești?
Să fii cu drept o fiică din spițe 'mpërătești?

Bogdan.

Privind l'a ei vestminte, ghicirea e ușöră, —
S'o veđi, pe brațe numai ea pörtă o comöră.

Zemir.

E adevër! — Din ce loc pe-aici te-ai rătăcit —
Pe-al meu pämënt, pe care supușii-mi te-au robit?

Bogdan.

M'aș prinde că copila acësta este mută;
Așă dar întrebarea-ți nimic nu te ajută.

Zemir.

Dar spune-mi: ești tu öre din nömül creștinesc?

Bogdan.

Au nu cumva Zemire vederile-ți orbesc?
Dovëda e vödută... Că-i negreșit creștină,
Mărturisește crucea ce la-al seu găt s'ănină.

Zemir.

De e așa... me iértă, copil nevinovat,
Că fața ta cu buza-mi eu am inveninat...
Frumösă ești ca cerul când de senin lucește —
Și albă ca isvorul ce din munți șerpuește —
Pe fruntea ta mărirea sădită o citesc, —
Și chiar de ești născută din nömül creștinesc,

Robită de-ai mei ömeni și 'n casa mea adusă —
Eu nu voi nici o clipă să-mi fii aici supusă,
Fii liberă, — în voe din curtea mea să pleci!

(Molda face câțiva pași.)

Ce-am ăis?... Lăsă-voi öre ca pragul meu să treci,
Când tu, o șciu pré bine, de-ursita mea trimesă
Ai fost, — și cată-acuma să fii a mea miresă?
Ci étă a mea stëmă — și étă mâna mea...
Al teu e tot de-aicea — al teu e tot ce-i vré!
— Și nu-mi respunđi? ai suflet de putregai or pétră?
Au inima-ți ajuns-a o năruiță vatră,
Pe care nu s'aprinde ai dragostei fiori!

Bogdan.

Dar fii mai cu răbdare... l'as până mâni în ăori,
Ca 'nfričovatu-i suflet încet să-l desmörtëscă, —
Și mâni, — te 'ncrede 'n mine, — mâni ea o să
vorbësă.

Molda (slab, dar cu mare despreț.)

Zemir! și ađi și mâne, cuvinte n'oi găsí
Ca fapta ta barbară s'o pot de-ajuns hulí;
Desprețul meu e singur ce pöte să-ți vorbësă...
Pe-al teu calëu trimete-mi; — l'aștept; — să se
grăbësă!

Zemir.

De veđi tu ađi în mine, cu suflet temëtör,
Pe-un barbar, — mâni vedë-vei pe-al teu mântuitor!
O nöpte-adesea schimbă pornirea furiösă;
Și am nădejde bună, că inima-ți duiosă
Schimbă-se-va cu 'ncetul — căci lécul voi află,
Cu care-a ta mânie s'o pot imprășciă.
Te du și te-odihnește în sala cea de-alături, —
Unde-i găsí covöre molcuțe, pături-pături,
Pe care trupul lesne se dă la dulce somn;
Și mii podöbe ancă, ce-s vrednice de-un Domn,
Găsí-vei ér acolo, — ș-a tale-or fi cu töte!
Cu tot ce astă țeră să dea din sinu-i pöte...
Ș-apoi, afar' de-aceste, tot mâni în ăori-de-ăi,
Când ochiul teu a lene din somn se va trezi,
Află-vei lângă tine corona de emiră,
Ce 'ntreaga miédă-nöpte ș-o teme ș-o admiră!
Te du și te-odihnește, te 'nfripéză ér;
Redohăndește-ți murii, dumneđeescu-ți har!

Molda.

Ți-aștept numai calëul, ț-am spus! ș-alui secure,
Ea numai vre un zîmbet va mai puté să-mi fure!
(Ea merge încet și ese unde îi arată Zemir.)

Scena IX.

Bogdan, Zemir, Ursan.

Zemir.

Atăta sumeție e de nepomenit!
Tot ce-mi pređise baba vöd astăđi implinit...

Bogdan.

Ce-i dreptul, drag prieten! atare întëmplare
Mi s'ar päré pré lesne un bazm de necredare,
De n'aș fi fost de lață la ce s'a petrecut!

Zemir.

Pe Hermoe! Cređi öre că sunt așa de slut,
Barbar pân' într'atata, așa pocită fiară,
Incât ea să voiëscă mai grabnic ca să piëră,
Decât să-și insoțëscă cu mine viëța sa?...
Lăsat-a dar ursita-mi ca vecinic sörta mea
Să nu se primenëscă? — Oh! dar de-aș șci eu bine
Că sângele 'n șiröe s'ar scurge tot din mine,

Că 'ntreg hanatu-acesta, din Nipru in Carpați,
Cu-ai mei tatarî ca smei, — de trăsnet sfășiați,
Căde-vor, nimici-s'or! . . . eu tot pe-acea femee
Voi face-o să s'aprină de-a dragostei schintee!

Ursan (lui Bogdan.)

Mărite Dômne! arcașii aștept să poruncești
De ai gând de plecare, s'eu vrei să te-odihnești?

Bogdan.

Ursane! te uitasem . . . Și mica mea oștire
Stă jos! . . . Vin și eu grabnic! — Te du și dă de șcire.
(Ursan ese.)

Scena X.

Zemir, Bogdan.

Zemir (gânditor.)

Și ținta-mi de 'nălțare zăgaz nu pôte-avé . . .
Să fiu stăpân al lumii . . . și lumea 'n voia mea! . . .
Ce bine ȃis-a hima, clonțata vrăjitoare!
Norocu-mi cade 'n palmă — și n'o să-l las să-mi
sbôre!

Bogdan.

Zemire! v'ed pré bine c'aici, in casa ta,
Un martor de-a mea t'epă nu are ce câtă;
Arcașii mei aștéptă spre munți ér s'o croi'escă,
Că 'n toiul nopții 'ncepe v'enatul să foi'escă.
— Lăsându-te dar singur și 'n tot nesup'erat,
Urez a ta isbândă cât mai ne'târđiat!
— Ah lume! — De ce ôre nu pot și eu ca tine
Să 'ncerc norocu-mi sprinten pe valurile line
A dragostei focôse! — Dar nu! c'am giuruit,
Iubirea mea intr'egă ș-un cređ nețermurit
Miresei mele Molda, ce incur'end sosi-va
In casă la-al meu tată; — acolo el uni-va
A nôstre mâni și inimi . . . La Molda deci gândind,
De mi-ar eși nainte mii ține 'n hor săltând,
Făc'endu-mi tot cu ochiul, trăg'endu-me in mreją,
Voi fi ca stânca tare, — și muer'escă vrają
Nici când me va cuprinde! — De altfel, de-aș fi fost
Ca tine 'n libertate, să fac tot pe-al meu rost, —
Me tem că, adinéori de astă copiliță, —
Cu nuri plini de flăcări, cu ochi de hulubiță,
Ce 'n sinu-i alb ascunde un farmec robitor,
Ș a cărei v'ed aruncă sâgeți aprinse 'n dor, —
Mreji ce nu șciu de Molda le va avé pe tôte,
Căci încă n'am v'edut-o . . . Atunci, me crede, pôte
Că m'aș fi pus alături cu tine, 'n fața ei,
Ș-aș fi cercat spre mine s'atrag eu ochii sei! . . .
Și 'n lupta dintre ură și dintre-a ei iubire
Aș fi avut eu, pôte, mai multă p'artinire!

Zemir.

Ce țici? Tu pe-a mea r'obă r'ivnești!

Bogdan.

O! nici decum!

Zemir.

Și cređi că poți să-mi sufli din palma mea, acum,
Ô pradă-așă de bună? — Ești pré făr de șielă
Și scump plătire-ai, dragă, atare indrăsnelă!

Bogdan.

Oh! grijă n'ai, Zemire! Me v'ed, că șăguesc, —
Că n'am venit aicea odorul să-ți răpesc;
Și de-ai fi fost tu barbar și slut cu mult mai tare
Decât te-arată chipul — cum vede ori și care, —

Èr eu, ca heruvimul din ceruri pogorit —
N'aș fi cercat, me crede, să calc peste-al teu drit!
(S'aud cornuri.)

Aha! cu toți s'unt gata. La d'ensii sbor! — Ascultă:
Când vei avé nevoie de dragoste mai multă
Și nu-i șci cum s'o capeți, trimete mi un olac;
Și drept r'espuns, prin tr'ensul, îți voi trimete-un l'ec,
Cu care vr'o trei țile intr'una de te-i unge,
Vei isbuti tu ura iubite-ți a străpunge,
Și-i fi mai mândru, gingaș, mai sprinten ca un cuc,
Ce cântă 'n țori viers galeș, pe-o ramură de nuc!
(Ese riđend. Zemir remâne incremenit, scrișcând.)

(Va urmă)

N. A. Bogdan.

Desperărei!

Prietenului V. B. Muntenescu.

De ce me urmărești intr'una
O, chip al negrei desperări;
Intunecând lumina vieții-mi
Cu norii lungei intristări.

In pieptu-mi: o liră uscată,
De ce 'nfinți c'ordele de chin?
Și 'ntr'al ilusiilor codru
De ce drept doină, pui suspin?

Pe r'evrătitul gând coboră
A lumii tale neguri reci;
Tu călăuza morții negre,
Cu cânturi sarbede și seci.

Ai stins și ultima lumină,
A țilei s'ore, a nopții stea;
Ai stins fără să lași vre-o urmă
Din fragedă iubirea mea.

In buciumu-ți fără de milă
Când ai aflat, venir' pe loc
Miseriile cupit'ore
Și blăst'ematul Nenoroc.

Priveliștele tale negre
Se v'ed acum și me 'nșior;
Ochirea lor me nimiceșce
Și simț cum țilele imi mor.

Furtuna ta descarcă norii-ți
De trăsnete ce cad amar
Și mistuesc in negre flacări
Chiar și al dragostei altar.

Secat-ai pân' și-a mângăerei
Picuri nevinovați și sfinți,
Ce 'n l'egân încă-i moștenisem
Dela s'ermanii mei părinți.

In mijlocul singurătăței
M'ai implântat, ca să me veđi,
La sbuciume de suflet, pradă,
Și rugei mele să nu-i cređi.

Tirano! sfășie-me 'ndată
S'eu p'iei din sufletu-mi trudit;
Ori dă-mi pe-o țil barem iertare
S'o mai iubesc, să fiu iubit.

Traian H. Pop.

Istoria districtelor românești în Băna- tul timișan.

II.

O altă rețea de frecvență a fost dela Vinimatio la Tibisco. Aceasta, după ce a trecut Danubiul la Vinimatio (Castolaci) în spre Lederata (Rama), apoi a traversat la Apo aproape de riul Caras pe malul stâng al Danubiului.¹ Unii istorici numesc această stațiune: Ad Pontes.

Arcidava (Verșetul) unde și până azi se descompere ruine, cari dau dovadă de un municipiu comercial. Unii scrietori dau cu socotela, că aci la Verșet ar fi fost un port maritim, pte al apelor maritime ce se formaseră în părțile de jos ale Bănatului prin esudațiunile riurilor cari în anticitate nu-și avuseră delimitarea lor regulată. Șcim că Traian a regulat cataractele Dunărei și prin acesta a făcut să se curgă încâtva apele din Bănat. Bălțile dela Alibunar și ale Torontalului, cari se regulaseră mai târziu, ne pot da imagine, că ce a putut să fie aci sub domnia romană.

Centum Putea, după Tocilescu Stamora seu Butinul, loc plin de izvoare.

Berzovia, aproape de riul Berzava, unde azi se află comuna română Jidovin. Aci s'au aflat ruinele unui castru de mare valoare militară. De cari popore s'a pus în ruină acest castru, nu se știe; atâta se cunoșce, că a fost incendiat, și că LEG. XIII. eră aci postată. S'a desgropat un legionar care avea probabil lentă de virtute militară pe o monetă de argilă cu inscripțiunea »FORTES.« S'a mai aflat aci un aphrodit jucător, petrii cu leg. 13, chei dela uși în forma cheilor țărănești române folosite și până azi. Probabil că în părțile acestea populațiunea colonială a fost compactă; pentru că în părțile acestea eră în dezvoltare și minele aurare. La Sasca și Moldova (Aurania Romano Dacica) minele erau cunoscute și puse în lucrare.²

Castrul Berzovia probabil că la 687 d. Chr. pe timpul ocupațiunii bulgare s'a devastat cu desevărșire; dar a putut suferi mult și dela Goți, cari precum afirmă ist. Malchus Hist. Bisant. Gotii în Tracia și în părțile ocupate de ei, au nimicit pe toți agricultorii și la ômeni cu trăsuri le-a tăiat mâinile.

Dela Berzovia drumul a luat direcțiunea la Azizis³ Ezerisul de azi lângă Bogonicu, apoi la Caput Bubali, pe care Traian l'a fost edificat sub durată șederei sale în Dacia (Șincai), de aci drumul a traversat la Tibisco.

III.

După charta geografică din Colmar, acestea ar fi să fie stațiunile principale notate de romani, ce probabil s'a comandat a se face și pune pe porticul vre-unui castel imperial.

Inse prașa, descoperirile Țilnice ne dau vedit proba, că rețelele și stațiunile municipale au fost mai multe decât se află pe această chartă romană.

¹ G. Tocilescu. Hist. D. a. Rom.

² Apröpe de Bogșa la Colțieni pe un vîrf de munte s'a descoperit un altar, care se presupune a fi fost dacic. În giurul lui s'a aflat o mulțime de colți a porcilor sacrificați pe acest altar în onörea divinității Zabasius. Acestei divinități s'a jertfit capre, veri, ciute și ieși. Sabatius Tauromoffos se mai numia și Dionisos cu corne de taur.

³ G. Tocilescu. Aziz în limba siriacă înseamnă Vitez. Numele Țului syriac Azizus, al căruia cult se pare a fi venit în Dacia odată cu coloniile, după cum proböză monumentele aci aflate: Deus Azizus bonus puer Phosphorus. (Corp. Inscr. Lat.)

În charta guver. Claudium Mercy¹ luată cu ocupația și delimitarea Bănatului la (1723—1725) aflăm patru drumuri romane în părțile apusene ale Bănatului timișan:

I-a dela Mureș în spre Lipova, Stamora, Verșchez, Gaitasol.

II-a dela Mureș înspre Alioș, Timișóra (Zurobara) Voitec, Fattina.

III-a Detta, Partoș pân la Berzovia.

IV-a Aradul nou la Jadani, Murani și probabil a traversat în prețma Murășului pân la Cenad seu Mureșiana.

Din acestea putem constată, că Bănatul timișan a fost colonizat și arădicat la o stare culturală ca ori care provinciă italică, de unde nu s'a putut șterge romanismul cu o strigare de corn al unui legionar, — seu la poștele lui Aurelian de a înființa în dröpta Dunărei o altă patrie, — ca această masă de populațiune să-și părăsescă instituțiunile de frica dușmanului. Atunci Roma de ce nu a descălecat sub Hanibal, sub Atila, sub Longobarđi și la alte impregiurări grele? Aceasta nu a fost natura romanilor să fugă cu desagii în spate de frica inamicilor lor. Aurelian ar fi fost un beliduce reu, un politic slab, ca singur să facă un desastru ca atare: să fugă cu o populațiune aci naturalizată improfesionată și să-o pună în pribeșire pe munții Balcanilor. Pentru această faptă de sigur poporul românesc nu l'ar fi perpetuat în colindele sale. Și nici istoria nu l'ar fi numit: Renființatorul lumii. Nu se pöte presupune, că Aurelian să fi plecat din părțile acestea, precum nu a mai plecat beliduce în lume între plânsetele și țipetele copiilor de diferite etăți. Ca să se afirme acesta, trebuie să ai o fantazie ala Verne, ca să dai ființă la imposibilități. Aurelian a putut să-și retragă legiunile, a putut duce cu sine aristocrația și pe cei avuți, inse poporul a ramas, precum îl și aflăm pururea aci. Istoria proprie ni este martoră. Nu se pöte negă, că sub năvălirea popörelor barbare despre romanii lăsați aci puțină istorie se face. Primejdiile și acțiunile barbare deveniră la ordinea istorisirii, în atari impregiurări grele când șciința abiă își mai avea căpöței, seu decă s'a și scris, de ce interes mai eră să se scrie, de niște colonii remase aci puse în prigonire și ascunse în antea dușmanilor? Cine face istorie despre un popor ascuns la munte și retras la codru — seu dat în ciobănie? Aceasta prigonire, de o durată de seclii, ce a putut să prefacă din coloniile romane? Un an de suferință e mult pentru un popor subjugat, dar vécuri de barbarism, ce a putut să facă cu un popor lăsat aci fără arme, fără aristocrație, fără cultură și conducător — rupt cu desevărșire de trupina nömului seu; a trebuit vécuri să aștepte ca să se renască de nou, a fost necesar să se opintescă ca să renființeze pe genii aceia, de cari avea trebuință ca să mai facă istorie. Isoria nu o face ciobanul, nici țărănul, istoria o face elita și cultura nömului.

Cu retragerea legiunilor romane din Bănat (265) poporul colonial ramas aci nu a mai putut să continue ideia de stat, la care se rîvnia; a rămas cu propiul seu instinct, conservând individualitatea, limba și naționalitatea așă precum a dictat-o ambițiunea și reminiscințele trecutului glorios. Apoi a trebuit să urmeze o eră lungă de obscuritate istorică până când ș-a putut reculege încâtva perderile de genii, cari de nou să facă ca acestea colonii să se pună în acțiuni

¹ Der Temeser Banat Abgetheilt in Seine District auf genommen und aufgemessen auf höhen Befel ihrer Hoch fürstlichen Durchlauth des Printzen Eugenii von Savoyen. Ihre Röm. Kays. und Rath. May. Gen. Leutenanten unter der government s eyner Ex. des Herren. Gr. Feldmarchallen Gr. Claudi von Mercy 1723—1725. Ihre aller Hoch. K. K. Mayestet. — (Szentkláray.)

istorice. Apoi mai trebuie să cunoaştem şi acel adevăr, că colonisările nu se fac de o masă compactă din locuitorii unei ţări; ci acelea se fac de regulă din nişte elemente decăzute materialmente, nu din oameni cu stări şi inteligenţă superioară. Horatiu nu a emigrat în Dacia să cânte odele lui, nici Luculus să facă minuni cu bogăţia lui; ci oameni cari îşi căutau o esistenţă mai bună pe deşerturile Daciei. Acesta rămaşi aici nu putură să continue acţiuni de cucerire, nici a se împotrivi invasiunilor barbare; ci avuseseră trebuinţa de pace în timpuri mai bune, că din elementele poliglote să unifice o idee italică şi apoi să se regenereze. Oare America nu a trecut peste acest proces până să se alcătuescă în fiinţa de azi? Acest proces de dezvoltare a durat mai până la venirea maghiarilor, când această năvălire neaşteptată i-a aflat în ōreacare organism naţional şi începură a face acţiuni de apărare. Istoria (Anonimul) constată, că românii bănăţeni pe acelea timpuri avuseseră aristocraţia lor şi un principe ereditar. Las că şi până aci a trebuit bănăţenii să fi având una stare politică-bisericească naţională, despre care fiinţa istoria contemporană nu ne dă destule dovezi;¹ dar se descoperă dilnic supoziţiuni, cari testeză cu certitudine, că românii din Bănat au avut o continuitate istorică-bisericească.

Cronicarul rus Nestor, care scrise pe la 1100, şi care fără a avea ōreacare interes de noi românii, afirmă că: »Ungurii viniseră din partea resăritului (Atelcuz), trecură peste munţii cei ungureşti şi începură a se reşoi cu Valachii şi cu Slavii cari locuiau acolo, căci mai înainte slavii ţineau acesta ţară şi Valachii veniră a o cuceri. Apoi Ungurii supuseră pe Valachi şi moşteniră ţera în mijlocul pe cari îi supuseseră. Din acest timp ţera luă numele de Ungaria. (Cap X) apoi dice Nestor, că Valachii, lovind pe slavii dela Dunăre şi aşezându-se printre ei le făcură silnicie şi-i siliră pe slavi a emigra, parte din ei se aşezară pe Vistula şi luară numele de Lechi.²

Cunoaştem şi cele duse de Anonimul B. R. Notar, care enarază, că ungurii la venirea lor în Timişana, atacară pe principele Claudiu în preţima Timişului şi acesta după o luptă de rezistenţă fu pus în retragere. După acesta bătălie princ. Claudiu s'a adăpostit în cetatea Cubmului (Contra Margum.) Aci retras a pactat cu ungurii şi a ramas în alianţă cu ei. Dela acesta biruinţă până pe timpul lui Sântul Stefan reg. Ung. acesta alianţă se vede a fi fost respectată, pentru că între acestea două popore nu se vede a fi mai fost vre-o acţiune duşmănoasă; ba de alta parte vedem că nepotul lui Claudiu, principele Actum, s'a fost întărit şi organizat milităreşte atât de mult, cât stîrnise bănueli la curtea regală a lui Stefan. Principele Actum cu reşedinţa în Mureşana (Cenad) posedea o armată şi aristocraţia considerabilă,

¹ Xenopol. În poemul german Niebelungen se găseşte pomeniţi Valachii printre poporele cari veniră să feliciteze pe Attila cu privilegiul căsătoriei sale cu Grimhilda. Cântul al 22-lea vorbeşte de ei:

»Von Reuzen und von Kriechen reit da viel maner man
Polanen und Vlachen den sah man ebene gan
Ir pferd und ros die quoten da si mit Kreften riten
Swaz si site habeten der wart vil wenee iht vermiten

Der herzog Rumune uzer Vlachen at
Mit siebenhundert manen hom et iur si gerant
Sam die wilden voete si sah man si warn. etc. etc.
(Acest poem s'a născut în secl. XII. 1190.)

La S. Nicolaul-mare (Toronto) s'a aflat nişte borcane de valoare, azi proprietatea casei imp. din Viena. Pe una din aceste borcane se pōte descifra numele a doi principii cu numele Vataful şi altul Bonila. O nomenclatură romană de o valoare istorică ce dă să presupunem istoria română pe timpul Hunilor.

² Nestor trad. de Schlössler. III p. 107. Vezi Xenopol.

şi apoi se mai bucură de o avere imensă. Principele Actum în modul acesta deşteptase o temere în reg. Stefan, — se pōte că şi alianţa cu ţarul bulgăresc descoperită de generalul Cenadiu, aduse în temeritate pe Stefan, de rupse cu aliatul său, şi pe acesta pe ţermurile Nagenzului îl atacă, dar aci armata trimisă sub conducerea lui Cenadiu fu bătută, şi Actum devine biruitor — şi decă acesta îşi cunoşcea forţele şi nu făcea un dormitaj pēcātos, nu deviniā biruit şi nu-şi perdea nici propria lui viaţă, nici viitorul ţerei şi poporului banatic nu-l punea în primejdie. Cenadul (Mureşana) fu ocupat, unde S. Stefan dă a se straforma. tōte după calapodul său. Anonimul afirmă, că aci în Mureşana erā o mulţime de monastiri de ritul grecesc, pe cari le prefăcură de ritul latin.

Românii biruiţi furē necesitaţi a lāsă acest terem de a-şi căutā un alt adăpost în părţile muntoase a Timişanei — unde dau fiinţa: Districtelor române, sub conducerea banilor, dela cari şi ţera s'a numit: Bănatul timişan.

V. Grozescu.

Petreceţi-ve voi în pace...

Petreceţi-ve voi în pace,
Fii favoriţi ai mamei sōrte;
Pe mine durerile me pōrte
În tōtā vremea, cum le place.

De vise mi-e scārbită firea,
Le-am cunoscut şi şciu, ce sūnt:
Puşderii spulberate 'n vânt, —
În lume n'aflu fericirea.

Mai bine pōte-a fi atunci,
Când coperit de huma rece
Eternul somn me va petrece —
Periţi odată, crude munci!

Fii favoriţi ai mamei sōrte,
A vōstre limpedi bucurii
În mine-s nişte melodii
Tānguitoare ca de mōrte.

Şi ori ce rază, care shōră
Feeric dinaintea mea,
Aud ducēnd un plāns cu ea,
Ved lacrimi cum se strecōrā.

Obscur de tot e-acest pāmēt
Şi incālcitā-a lui urzēlā;
De-aceea nu ţin socotēlā,
Oricine-am fost, voi fi, sēu sūnt

Atom uitării pradă dat,
Sēu sōre vecinic lucitor:
Şciu c'am să mor, şciu c'am să mor,
Vom fi egali cu toţi odat.

În tōtā vremea, cum le place,
Pe māni durerile me pōrte,
Fii favoriţi ai mamei sōrte,
Petreceţi-ve voi în pace!

Nicolae Musca.

Micșunelele.

Paul Ternac suferia de o bolă de inimă. Eșă foarte rar și căută cât putea să nu indure oboseli și să nu încerce emoțiuni. Nu eră decât de 25 de ani. Iși petrecea viața între o servitoare bătrână, femeie forte cum se cade, și un prieten vechiu, Armand Saunier, căruia nu-i place lumea și căruia îi e drag să stea cu prietenul seu.

Lui Paul Ternac i-a plăcut mult teatrul și-i plăcea încă, dar sănătatea nu-l îngăduia să se ducă des și de câte ori se ducea, se ducea la acelaș teatru, unde a vădut într'o sêră o actriță, Blanche Lauville, de care s'a amoresat îndată.

Din sêra aceea, Blanche primeșce în tôte serile un buchețel de micșunele cu aceste doue cuvinte scrise pe o cartă :

Un necunoscut.

— De ce nu vrei să-i faci cunoșcința? îl întrebă Armand.

— La ce? Cum e ea de sêrbătorită, de incungiurată, și-ar ride de un biet amoresat cum sânt eu și aș fi și mai nenorocit atunci. Nu! M'am gândit bine. Li voi trimite mereu câte un buchețel de mișunele, și atât. Trebuie, vreau să-i rămân necunoscut.

II.

Actrița la început nu luă în sêmă bietul buchețel ce găsiă sêra d'asupra scrisorilor ce primiă.

— Ecă și darul școlarului! ȕicea ea.

Dar încet-încet se obișnuia cu micșunelele, trimise modeste ale unui amoresat, fără îndoielă sărac și sfios. Acastă sârăcie și sfielă a necunoscutului, o atinseră în cele din urmă. Începû să se intereseze de micșunele, să se întrebe câtă vreme va ține trimiterea lor, să se témă aprôpe că nu va găsi pe scrisori buchețelul.

Dar îl găsiă totdeuna.

Veni o vreme când, în urma represintației, începû să ia florile cu ea.

Le punea la pept, și la atingerea acestei dovedii ale unei iubiri așă de tinere și așă de curate, care nu cerea nimic, se simția fericită.

Și pe urmă eră ceva nou în viața ei, totdeuna aceeași, neschimbată, de actriță sêrbătorită.

Darurile bogate ce primiă dela un amant or dela vr'un adorator, o atingeau mai puțin decât buchețelul sărac așă de neinteresat și de neschimbător.

III.

Intr'o sêră, când întrebă pe portarul teatrului ce s'a făcut buchețelul ei ȕilnic, el îi respunse că nu primise nimic. Blanche avû o presimțire rea.

— Dar e o scrisóre pentru dta, adăogă portarul. A adus-o o servitoare bătrână care plângea.

Blanche deschise scrisórea. Mâna îi tremurá.

Citi :

»Dómnă,

»Necunoscutul se numeșce Paul Ternac. I-am închis ochii aȕi-nópte. A murit ușor, fără agonie, șoptindu-ve numele. Va fi înmormântat mâne, la 11, la cimitirul Montmartre.

»Armand Saunier.«

Blanche jucă în sêra aceea cu o emoțiune fără sêmên, și când se duse în cabina sa, după ce sfêrși piesa, cei cari veniră s'o felicite, o găsiră nemșcată într'un fotoliu și plângend.

A doua ȕi la 11, un coșciug intră în cimitirul Montmartre: doue persóne îl urmau: o bătrână și un tiner.

O femeie tinereă cobori dintr'o trăsură, îi ajunse și când fu coborît corpul, ingenunchiă și aruncă în grópă un buchețel de micșunele.

Traducție de:

Dumitru Stăncescu.

Doine populare.

— De pe Secaș în Ardeal. —

Sunenyi hadio adevêrat,
Pentru cine m'ai lăsat,
Pintu ruja din pâhar,
Pintu urita din deal,
Pintu ruja din ferestă,
Pintu urita din cóstă,
Da să-nyi spui adevêrat,
Că pintu ce m'ai lăsat.
Nu te lasă mumă-ta,
N'ar ajunge-a te 'nsurá,
Mumă-ta și nêmurile,
O! lovi-i-ar junghiurile,
Ca pe mine junghiurile.
Bade badișorul nyeu,
Ajungă-te dorul nyeu,
In vêrvuțul dealului,
In spatele calului,
Cușitul din tēcă-ți saie,
Tomna 'n inimă să taie,
Curgă sânge tot përiu,
Să s'adune nêmul teu,
Să nu-l pôta nime opri,
Până eu bade-oi veni,
Sângele și l'oi opri,
Cu frunđuța costiți.
Ajungă-te bade-o ajungă,
Ajungă-te dorul nyeu,
La un blid cu tată-l teu,
Să lași lingura pe mėsă,
Să te preumbli prin casă,
Să te 'ntrebe tată-l teu :
— Ce ȕi-i ȕie fêtu nyeu ?
— Tată, tată dragu nyeu,
Eu-s blăstêmat de tot reu.
Nu-i blăstêm dela măicuța,
Nici nu-i dela o soruța,
Că-i blăstêm dela drăguța,
Drăguța m'a blăstêmat,
Și de mine s'o legat,
Că eu am fost cel ninovat.

D'auȕit-am mândro eu,
Că ȕie ȕi-i reu, ȕi-i reu,
Da nici nyie nu nyi ghine,
Pân' nu vin sêra la tine.

Câte fete 'n braș-a am strîns,
Tôte după min' o plâns,
Eu te-aș strînge și pe tine,
Dar vei plânge după mine.

Maico înima me dóre,
Să me duc în ședêtoare,
Ca să vêd pe mândra mea,
Că ea cu cini va ședê,
De-a ședê c'un om de trêbă,
Ea și nyie nyia fi dragă.

Ripică.

— Din viața de mahala. —

Urîtă bôlă și hamurul! Simțesce omul in totă firea și-l face bun de balamuc. D'apoi de! Nici fără el nu se pôte! De ce-ar mai trăi lumea atunci? Ce-ar mai face fetele și băeții decă n'ar mai fi și jucăria asta? Deu, eu unul spun drept, că nu șciu. Decă știți dvôstre, spuneți-mi și mie și-o să ve mulțamesc, parol c'o să ve mulțumesc. Uite, iau chezaș pe Ripică care me cunoșce și șcie că me țin de cuvânt.

Și d'aia bine a ăis, cine a ăis că :

Danțul, cântul și amorul
Sunt izvorul
Fericirii omenești!...

Și Ripică al meu șcie asta. Căci dantéză, cântă și e hamurezat ca nimeni altul. Asta-i totă viața, totă fericirea 'mnealui pe pământul ăsta plin de patimi și nevoi!..

Așă l'au botezat fetele, *Lipică*. Da îi ăic *Ripică*, șcii cum s'ar ăice *riță* in loc de *liră*.

Și-are lipiciu, bată-l hazu...

E in primăvera vârstei. Are pērul și ochii negri ca nōptea. Mustața o pōrtă rēsucită. Pērul, tuns cu *freză*, are un colț fain ce ajunge până la sprincene.

De meserie zidar, umblă in ăi de lucru cu papuci, ér dumineca cu ghete cu scîrțitori.

In colo costumul e ca și la ceialalți mahalagii, afară numai de pālărie. Ripică pōrtă vecinic o pālărie *leoneză* pusă pe o sprincenă, care-l umple de șic.

Ec'așă e Ripică.

Unde mai pui acum *ghiersul*. Are un *ghiers* de să stai să-l ascuți și nu te mai saturi. Șcie tōte cânticile și noui și vechi. Mai ales ale vechi cu of! of! of!...

Cum ese dela lucru, al lui e dracu. Nu-i mai tace gura... Și când ajunge aprōpe de casa Sultanii și a Didinii, să te ții pânză!... Dă drumu la tōtă vocea... Veți c'acolo e *pontu*... Sultana și Didina, îi mănăncă lui viața... De ele e băiatu *hamurezat* și pentru ele cântă cu atăta foc!...

*

Sultana și Didina sînt doue surori. Amēndoue frumōse, amēndoue cu lipiciu ca și Ripică.

N'au decăt o mamă, fetele. Ba, uitasem, au ș-un căne mare și reu. Il chiamă Leu. Cu totul patru suflete.

Ca să trăescă mai bine, surorile lucréză la regie.

Tot ducēndu-se la lucru, au făcut cunoșcință și au intrat in vorbă cu Ripică.

Și, fiind că Ripică are lipiciu, le-a cădūt tronca la inimă și ele lui tot așă.

Ripică nu se 'ndură nici d'a mare, nici d'a mică. Ii place și Sultana, îi place și Didina. Se pre-pădeșce băiatu d'amēndoue. Fetele după el așisderea și étă-i pe câte-și trei incurcați al dracului.

Șcie Ripică bine că nu se pōte cu doi pepeni intr'o mână! Da ce să-i facă inimii, bat-o nevoia s'o bată. Inima e tot inimă, ori ce-ai face!

Ba, ceva mai mult, nehotărira lui Ripică a băgat zizanie intre surori. Sultana e gelōsă de Didina și Didina de Sultana.

Decă vorbeșce cu Sultana mai mult, se supēră Didina, decă Didina are parte de vorbele lui Ripică, se face foc Sultana. Așă că surorile au ajuns duș-

măne. Vreau să-și scōtă ochii și mai multe nu. Nic nu mai vorbeșce de câteva zile.

Și tōte astea cine șcie cum s'ar fi sfērșit, decă nu se amestecă asēră intēmplarea. Intēmplarea face minuni și hotăreșce pe omul cel mai nehotărît!..

*

Sultana sta la pōrtă și așteptă să trecă Ripică. Nu băgă inse de sēmă că Didina o spionă, stānd după pōrtă.

De departe s'auđi *ghiersul* lui Ripică care cântă:

Înimiōră ce te bați
De cōste și de ficați.

Și inimiōra Sultanii, ca și a Didinii, incepū să se bată sdravēn de cōste și de ficați, cum ăicea cāntecul.

Ripică se apropie și, vēdēnd pe Sultana, îi ăise fōrte politicos:

— *Bonsar la dimuzelă.*

— *Bonsar.*

— Singurică?

— Cum veđi!

— Of, atunci, Sultānico, lasă-me să-ți spun, că me topesc după *'mneata*.

— Bine faci!...

— Că m'ai băgat in bōle...

Didina care își ținea rēsufllarea și ascultă cu amēndoue urechile, își ăicea in gānd:

— Veđi al dracului, mie tot așă-mi spune!

— Eu? intrebă Sultana.

— Păi, cine?

— Pōte că Didina...

— Ia fugi d'acolo... Ce cređi c'o să-mi pui mîntea cu potca aia...

Potca!.. Atăta a trebuit Didinii să ia foc! Eră să sară să-i dea obraznicului o potcă să n'o pōtă duce, dar o vorbă a soro-sii o ținu in loc.

— Și deu că nu ea, ăicea Sultana, spui drept?..

— *Să mōră mă-sa și ta-so care minie*, Sultānico!

Și d'aia veđi am venit astă-sēră să-mi dai intēlnirea aia care mi-ai făgăduit-o... Vreau să-ți spui pojarul inimii mele și să hotărīm la un fel...

Didina se strîmbă după pōrtă și apoi incepū să zimbescă...

Sultana făcū mutre la inceput...

— Veđi că Didina... mama...

— Numai doue vorbișore cari vor hotări de viața nōstră...

— Bine atunci, decă e vorba numa p'atāt. Cum s'o culcă mama și soră-mea, vino 'n grădină...

— Păi pōrta e 'nchisă?..

— Sări ulucile...

— Da Leu?

— Nu-i dau drumu astă-sēră.

— Așă da...

— Acuma șterge-o să nu ēsă Didina...

— *La levedere*, puiele.

— *Olevoal*, dragă.

Și Ripică plecă incāntat. Sultana după ce mai stete puțin la pōrtă, intră și ea in casă.

Didina eră fōrte veselă; jucă chiar de bucurie. Gāsise cum să-și rēsune pe Ripică.

*

Eră aprōpe de mieđul noptii... Sultana se tu-rișase in grădină și Didina după ea.

Sultana șe aședase sub un cais și așteptă.

Didina se dusesse la cușca cănelui, care dormiă dus, și așteptă și ea.

Ecă și pe Ripică pe uluci. Se uită in tōte păr-țile și se lāsă incet jos.

Ajunsesse in mijlocul grădinii.

Didina desface lanțul cânelui, arată pe Ripică și șoptește incet :

— Soa, Leule!

Leul se năpustește cu furie și fără să latre mușcă pe Ripică de pulpă tocmai când s'așteptă mai puțin.

Ripică țipă de durere și fuge la uluci. Cănele după el.

De gēba vrea Sultana să-i vie în ajutor. Leu n'aude, nu vede. Mușcă, mușcă mereu și Ripică țipă de mama focului, pe când Didina se tăvăleşce de rîs.

În sfērșit ajunge pe uluci și cade în stradă prădat ca vai de lume!

Aci altă pacoste. Un vardișt, atras de țipetele lui, îl înhață și fără vorbă multă îl duce la secție, unde a dormit până astăzi de dimineță!

*

Didina și-a resbunat. Dar nici Ripică nu se lasă mai pe jos.

Ca să-i facă pe piele Didinii, Ripică se cunună după Paști cu Sultana...

Și ec' așa!...

Marion.

Academia Română.

— Premiile. —

După decisiunile luate de Academia Română în sesiunile de până la 1890, concursurile propuse de Academie sînt cele următoare :

I. *Premiul Năsturel-Herescu*, din seria B, de 4,000 lei, se va decerne, în sesiunea generală din anul 1891, unei cărți scrise în limba română cu conținut de ori ce natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 ianuarie până la 31 decembrie 1890.

II. *Premiul Statului Eliade-Rădulescu*, de 5,000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1891 unei cărți scrise în limba română, cu conținut literar, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 ianuarie 1889 până la 31 decembrie 1890.

III. *Marele Premiu Năsturel-Herescu*, din seria B, în sumă de 12,000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1893, unei cărți scrise în limba română, cu conținut de ori ce natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 ianuarie 1889 până la 31 decembrie 1892.

IV. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 10,000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1891 celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect : »Istoria Românilor dela Augușian până la fundarea Principatelor.« Terminul presintării manuscriselor va fi 30 noiembrie 1890.

V. *Premiul G. San-Marin*, în sumă de 1,500 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1891 celei mai bune lucrări asupra următorului subiect : »Considerațiuni asupra comerțului României cu țările străine atât la Orient cât și la Occident, începînd cu secolul al XVI-lea până la anul 1860.« Terminul presintării manuscriselor la concurs va fi 31 decembrie 1890.

VI. *Premiul Statului Lazar*, de 5,000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1891 celei mai bune lucrări în limba română asupra următorului subiect : »Igiena țeranului român. Locuința. încălțămîntea și îmbrăcămîntea. Alimentațiunea în diferite regiuni ale țerei și în diferite timpuri ale anului.« Terminul presintării manuscriselor la concurs va fi până la 31 decembrie 1890.

VII. *Premiul Neuschotz*, de 1,500 lei, se va decerne în sesiunea generală din 1891, unei cărți scrise în limba română cu conținut științific, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 ianuarie 1889 până la 31 decembrie 1890. Cărțile se vor presintă în 6 exemplare până la 31 decembrie 1890.

VIII. *Premiul Asociațiunii Craiovene pentru dezvoltarea învățămîntului public*, în sumă de lei 1,500, se va decerne în sesiunea generală din 1892, celei mai bune cărți didactice în limba română din câte se vor fi tipărit dela 1 ianuarie 1890 până la 31 decembrie 1891. — Acastă dată este și terminul extrem al depunerii la cancelaria Academiei, în 6 exemplare, a cărților propuse pentru concurs.

IX. *Premiul Statului Lazar*, de 5,000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1892, unei cărți scrise în limba română, cu conținut științific, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 ianuarie 1890 până la 31 decembrie 1891, seu celei mai importante invenții științifice făcute dela 1 ianuarie 1890 până la 31 decembrie 1891.

X. *Premiul Statului Eliade-Rădulescu*, de 5,000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1892, celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect : »Nașcerea și înmormîntarea la Români. Datine și credințe.« Terminul presintării manuscriselor la concurs va fi până la 31 decembrie 1891.

XI. *Premiul Statului Lazar*, de 5,000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1893 celei mai bune lucrări în limba română asupra următorului subiect : »Studiul vinurilor din România din punctul de vedere economic și al compozițiunii lor chimice.« Manuscrisul va trebui să cuprindă materie pentru circa 300 pagini de tipar în 8° garmond. Terminul presintării manuscriselor la concurs va fi până la 31 decembrie 1892.

XII. *Premiul D. Hagi Vasile*, de 5,000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1894, unei cărți scrise în limba română și publicată în timpul dela 1 ianuarie 1888 până la 31 decembrie 1893, al cărei cuprîns va fi : »Istoria comerțului la Români, seu starea actuală a comerțului în România, seu studii asupra legislațiunii comerciale în Statul român, seu ori ce alte subiecte privitoare la comerțul român.« Terminul presintării la concurs va fi până la 31 decembrie 1893.

XIII. *Premiul Statului Eliade-Rădulescu*, de 5,000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1894 cele mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect : »Studiu asupra basmelor române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu ale popórelor învecinate și ale tuturor popórelor romanice.« Terminul presintării manuscriselor la concurs va fi 31 decembrie 1893.

NB. Manuscrisele lucrărilor puse la concursurile premiilor de sub nrîi IV, V, VI, X, XI și XIII se vor presintă anonime, purtând o devisă, care va fi produsă pe un plic sigilat conținînd numele concurentului.

Academia își rezervă dreptul de a tipări în publicațiunile sale lucrările ce se vor premia.

Premiile se vor da autorilor numai după tipărirea lucrărilor premiate.

B o n b ó n e.

Un domn se presintă la doctor.

Acesta îl întreabă :

— Ce ai dta ?

— Am o forțe mare mîncărime de picioare.

Doctorul, după ce se gândi puțin, adăogă.
— Ia spune-mi, te rog, nu cumva ești casier?
Tablou.

*

Se vorbește față cu doctorul X... despre spiritism, despre apariții etc.

— Dar dta doctore, întrebă o dămnă, crezi în fantome?

— Ah! dămnă, cum de-mi poți face o asemenea întrebare? Dăcă aș crede că morții pot reveni, chiar ca fantome, nu mi-aș mai exercită profesia.

*

Din lumea mare.

— Ce a eșit din procesul dtale cu canaliala de X... care te-a înșelat nu de mult cu vre-o sută de mii de franci?

— Ei! ne-am împăcat.

— Va să dăcă și-a înapoiat banii?

-- Nu. A luat pe fia-mea de nevăstă.

Literatură și arte.

Știri literare și artistice. *Despre Carmen Sylva* revista »The Atheneum« din Londra publică un articol intitulat: »the Life of Carmen Sylva.« — *Dl Ioan Gherea* va scôte o nouă edițiune din opul seu »Studii critice«, căci prima edițiune s'a vëndut tötă în câteva săptămâni. — *Veronica Micle* a lăsat după sine un caet de poesii nepublicate încă. — *Dl Grigorie Tocilescu*, noul membru al Academiei Române, va publică în curënd in volum studiul seu asupra »Istoriei Bucureștilor«. — *Dl Radu R. Rosetti* a publicat un volum de »Poesii«; prefața e scrisă de dl Const. Mille. — *Dl Ghibănescu* a publicat în o broșură conferința sa intitulată: »Tradițiunea literară.«

Diploma barlădenă din 1143. Incercare de critică diplomatică slavo-română, de Ioan Bogdan, a eșit de sub tipar la București în edițiunea Academiei Române. Această diplomă a fost publicată mai întău în copie de dl Hașdău și aruncă o neașteptată lumină asupra unei epoce din istoria Moldovei și arătă că principatul Galăției stăpăniă în vécul al 12-le tot șesul Moldovei până la Marea-Năgră și gurile Dunărei. Dl Bogdan contestă anticitateea acestei diplome. Din cuprinsul istoric al ei nu se va puté dovedi nici odată cu deplină siguranță, că ea este falsă; studiând inse forma ei, în comparație cu celelalte diplome rusești, dinainte și după ea, vom ajunge la conclusia că diploma bărlădenă nu presintă tipul diplomelor rusești din secolul XII, ci al celor din secolii XIV și XV, că prin urmare este un falsificat croit după modelul acestor din urmă. Dl Bogdan susține afirmațiunea sa cu un studiu profund. Prețul 60 bani.

Conferințe literare. *Dl Alesandru Macedonschi* va ceti în curënd în sala vechiului Ateneu din București mai multe scrieri ale sale; tot asemenea conferințe are să facă apoi în orașele de frunte ale României. — *Dl Ilie Ighel* a ținut în dumină trecută în aceeaș sală o conferință publică vorbind despre »Poesia la femei.« — *Dl C. Gr. Ghiorghiu* a vorbit tot duminică la Ateneul din Focșani despre »Secsul slab și secsul tare.«

Vięta la mahala. Acesta e titlul unui volum de cronică glumețe, care a apărut de curënd la București și din care reproducem una în nr. present. Autorul dl Marion (Marinescu), colaborator al »Universului literar«, are colorii caracteristice spre a zugrăvi tipurile și obiceiurile din suburbiile Bucureștilor, de unde și scôte subiectele.

Literatura Modernă. Ar fi vorba, scrie »Românul« că un grup de tineri să scôtă în curënd o nouă

publicație intitulată »Literatura Modernă«, sub care titlu să publice tôte scrierile cele mai principale ale autorilor moderni ce au apărut până acuma și ce vor continuă a mai apăre. Prețul unui volumaș de 5—6 cöle nu va fi decăt 25 de bani. Varietatea materiilor, estinătatea prețului, ne face să credem că întreprinderea va reuși. Cu acest mod se va da un impuls literaturii moderne atât de puțin cunoscută la noi și tot odată se va desvoltă gustul publicului, care actualmente e viciat de traducerile speculative.

Bustul lui Eminescu. Sculptorul Filip Marinescu, care a executat bustul lui Eminescu în marmoră, a turnat, scrie »Românul« un număr öre-care de statuete de bronz, represintând chipul decedatului nostru poet, inse mult mai bine reușit ca cel din trecut. O statueta nu costă decăt 20 de lei.

Cercul artistic. Sub titlul »Cercul artistic« s'a constituit în București o societate compusă din elevi și absolvenți ai școlei de bele-arte sub președința de onöre a dlui T. Aman, directorul școlei de bele-arte și sub președința activă a dlui I. Georgescu, profesor de sculptură.

Monumente publice. Mitropolitul primat și dnii Mihail Cogălniceanu, Dimitrie Sturdza, V. A. Urechă, T. Maioreșcu, M. Suțzu, G. Lahovari și Gr. G. Tocilescu sânt numiți membri ai comisiunei onorifice a monumentelor publice din România.

Pentru bibliotecile năstre. Cetim în »Românul«: Pentru a mai amelioră starea culturală a Românilor de peste munți, s'a constituit în București un comitet, compus din dnii Ion Nenișescu, Ion Slavici, Vintilă Rosetti, Ion Russu, Petre Gărboviceanu și Al. Hodoș, cu scopul de a adună bani și cărți pentru înzestrarea bibliotecilor populare ce s'au înființat dincolo. S'au distribuit deja mai multe liste; una este depusă și la redacția năstră. Dintre marii comercianți au primit să colecteze dnii Ion Boroș, C. Pascu, St. Constantinescu, D. Bragadiru și alții.

Cărți aprobate. Ministrul de culte reg. ung. a aprobat următorele cărți de școlă: Ioan Georgescu: »Curs practic de economie pentru școlele populare« etc. a doua edițiune. (Brașov, 1890, tipogr. Ciurcu.) Hipolit Ilasievici: »Curs metodic de istoria naturală pentru școlele populare.« (Brașov, 1890, tipografia Ciurcu.)

Reviste none. La București vor apăre în iunie și septembrie următorele reviste noue: »Doctorul«, revistă medicală lunară; »Revista finanțelor« și »Valurile Dunărei« revistă literară. Dorim să și trăescă, nunumai să apară!

Teatru și musică.

Știri teatrale și musicale. *Dl Gr. Gabrielescu* cântă cu mare succes în Barcelona; de acolo va merge în America, fiind angajat la teatrul din Rio-de-Janeiro. — *Dșora Charlotta Feliciani*, cunoscută cântăreță română, se află acuma la București; de curënd a cântat câteva bucăți la Palat, ér pe sâmbătă a anunțat o reprezintație la Teatrul Național. — *Dșora Nina Banciu* din Craiova, care a debutat di-lele trecute cu succes pe scenele din Viena și Zurich, a intrat în tratări de angajament cu direcțiunea Teatrului Național din București. — *Dl Georgescu*, cunoscutul basist din Iași, va fi asemenea angajat la opera română a Teatrului Național din București.

Dinicu-album. Conținënd un număr însemnat de hore, brăuri, sërbe și cântece populare, compuse de dl Gh. A. Dinicu, absolvent al conservatorului din București, a apărut acolo. Albumul lucos imprimat la Lipsca, are următorul repertoriu: 1, Hora boe-

răscă. 2, Ploeșteancă (hora.) 3, Hora Angelina. 4, Souvenir de București (horă.) 5, Hora Măriora. 6, Hora lui Zaharia. 7, Hora morii. 8, Hora verei. 9, Hora țigănescă. 10, Nebotezata horă. 11, Hora lui Chipan. 12, Lelea cu scurteica verde. 13, Sîrba lui pompier. 14, Danțul Balcanilor. 15, Sîrba dela Paris. 16, Sîrba dela Ploești. 17, Sîrba ovrească. 18, Sîrba noruleț de plôe. 19, Hora finei. 20, Hora frumușică. Albumul este dedicat studenților universitari.

✶ **Violina lui Porumbescu.** Părintele regretatului nostru compositor musical Ciprian Porumbescu, parocul Iraclie Porumbescu, istorisește în »Românul«, cum a cumpărat dsa violina fiului seu. În anul 1866, aflându-se la Supca în calitate de paroc, pe timpul fometei de atunci i se presintă un lăutar bătrân, oferindu-i spre vîndare o violină vechiă și spunându-i că a căpătat-o dela un boer tiner. Dsa o cumpără și o trimise la Lemberg s'o tocmescă; remițându-i-o maestrul, acela i-a oferit pentru ea 150 fl., căci o inscripție din lăuntru ei spunea, că violina a fost făcută la Cremona de Nicolae Amati în 1626. Jalnicul părinte inchie astfel: Pe această violină cântă fiul meu Ciprian în nefericita-i inchișore, când un hoț din cei inchiși cu dînsul într'o celulă auzîndu-l erupse în — plîns; pe această violină cântă el la Nervi în Italia, »Doina«, mării mediterane, ca ea să o ducă, cum șise el, pe undele sale, Oceanului și acesta să spună lumii, care acorde-s cele mai dulci și mai scumpe — Românilui; această violină, în fine o numi el bietul, până 'n ultimele ore ale vieții sale, — »mirăsa mea.« Mai adaugăm, tot după »Românul«, că acesta violină astăzi e proprietatea dlui dr. George Crăinicean din București.

Concert în Reșița. Cu ocasiunea instalării dlui David Terlălôga ca preot gr. or. în Reșița-montană, duminică la 11 maiu n., Reuniunea română de cântări și musică din Caransebeș, împreună cu corul vocal al reuniunii române de cântări și musică din localitate, va da sêra un concert cu următorul program: 1, »Etă ziua triumfală«, cor bărbătesc de Humpel. 2, »Cântec ostășesc«, cor bărbătesc de G. Stefanescu. 3, Himn ocașional, cor femeesc de Al. Flechtenmacher. 4, »Suspînul«, cor bărb. de A. Sequens. 5, »Senin și furtună«, cor bărb. de J. Vorobchievici. 6, »Gândește-te la mine«, cor micșt de E. Popescu. 7, »Fraternitatea«, cor bărb. de Adam. 8, »Cântec de pădure«, cor bărb. de A. Braun. 9, »Tricolorul«, cor micșt de Porumbescu. 10, »Stêua României«, cor bărb. de Kárrász. După concert urmăză joc.

✓ **Corul plugarilor români din Izvin** lângă Timișoara a serbat la 8/20 aprilie cu mare însuflețire hramul bisericesc. Tot atunci s'a sfințit și stêgul reuniunii, esecutându-se programul ce-l publicarăm în nr. 14 al foii nôstre. A făcut impresiunea cea mai bună chorul din Chiseteu, în frunte cu bravul seu dirigent părintele Lucian Șepețian. Nașul stêgului, economul Etă Goț, bătînd cel dinteu cuiu în stêg, a dăruit reuniunii 50 fl. Apoi bătura cuie represintanții diferitelor coruri plugărești. Dirigentul corului din Izvin e invetătorul Ioan Mateica.

Biserică și școlă.

Sinodalitatea biseroioi gr. or. în Austria. În ședința dela 29 aprilie a casei deputaților austriaci deputatul baron Styrcia a accentuat necesitatea afacerii biseroicii gr. or. și și-a exprimat dorința, ca biseroica gr. or. să fie organizată pe principiul sinodalității, al alegerei libere și al participării elementului mirean. Vorbitorul și-a exprimat mirarea, că afacerea congresului bisericesc gr. or. nu s'a rezolvat încă.

Ministrul de culte Gautsch a respuns că afacerea congresului bisericesc gr. or. după numeroșe și minuțioșe cercetări și anchete a progresat atât de mult, încât în cea mai scurtă vreme este a se aștepta o hotărîre în această privință.

Pentru instrucțiunea publică din Bucovina. Deputatul Lupul a declarat în ședința casei deputaților din Austria dela 28 aprilie, că completarea claselor paralele românești ale gimnasiului superior din Suceva este o necesitate, precum și întemeierea unui gimnasiu inferior în Cernăuți și completarea universității prin crearea facultății de medicină. El adresază guvernului rugarea urgentă, ca să realizeze odată aceste pretensiuni îndreptățite.

Locuri vacante în școlă de cadeți de inf. din Sibiu sînt vr'o 30—50 pentru anul școlar viitor. Petițiile cu documentele necesare se trimit până la 20 iulie la comanda școlii. Condițiunile de primire se cuprind într'o broșură, ce se pôte căpeta cu 20 cr. la librăria Schmiedicke în Sibiu ori la L. W. Seidel și fiu în Viena.

Ce e nou ?

Hymen. Dl Victor Zaharoschi, absolvent de teologie din Cernăuți și inființătorul »Bibliotecei populare bucovinene«, își va serbă cununia cu dșora Măriora Costăș, fiica parocului gr. or. din Broscăuț, la 13/25 maiu în biseroica parochială din Broscăuț. — Dl Aurel Moș și dșora Elena Aurelia Adamovici s'au cununat la 6 maiu în Abrud. — Dl dr. Vasilie Saftu, profesor în Turnu-Măgurele, în 1 maiu n. s'a cununat la Pitești cu dșora Eugenia G. Perșinariu, fiica dlui paroc G. Perșinariu din Brașov. — Dl I. Nicorescu, ales preot pentru parochia Jabar, s'a logodit cu dșora Amalia Demetrovici din Uftini, de lângă Timișoara. — Dl Gerasim Arsiciu, notar comunal în Chitighaz, comitatul Bichiș, la 11 maiu își va incredința de soție pe dșora Măriora Popovici, fiica preotului reposat Ioan Popovici din Nadab, comitatul Arad. — Dl N. Andreescu invetător în România la 11 maiu se va cunună cu dșora Constanța P. Florian în Selisțe lângă Sibiu.

Șcrii personale. Dl V. Alecsandri, după cum aflăm cu durere, a cădut din nou greu bolnav la Paris. — Dl V. P. Sasu a oferit societății de ajutor reciproc »Snopol« din Brăila suma de lei 125.

✓ **Reuniunea femeilor române din Arad** și provinciă va ține adunarea sa generală în 12 iunie n. la 10 ore înainte de miezăzi în sala cea mare a seminarului diecesan. Comitetul reuniunii a ținut în sêptemăna trecută ședință, cu care ocașiune dna casieră Rhea Silvia Ceontea a raportat despre starea casei și s'a constatat, că 'n anul curent a incurs 163 fl., care adaugîndu-se la cassa-restul din stêșitul anului trecut, se vede că averea reuniunii acuma se urcă la 4685 fl. 77 cr. Sinodul eparchial aradan a votat în bugetul consistorului din Arad pentru scopul reuniunii 5400 fl.; deci cu suma acesta dimpreună reuniunea are un fond de 10,085 fl. 77 cr. În sêra adunării generale, convocată de dna vicepresidentă Aurelia Beleş și de dl secretar Petru Truța, se va ține și un bal, în sala din pădurița orașului.

Decentralisarea tabelor regești. Dilele trecute s'a desbătut în dieta țerii decentralisarea tabelor regești, adecă a curților de apel. În locul celor doue table de pân' acuma, una în Budapesta pentru Ungaria și alta în Mureș-Oșorheiu pentru Ardeal, în viitor au să fie unspredece table. Dintre aceste, doue vor fi: la Mureș-Oșorheiu și la Cluș pentru Ardeal. Dintre cele din Ungaria una va fi la Dobrițin, la care va apar-

ținé și Sătmarul, Selagiul, Ugocia și Maramureșul; alta în Oradea-mare, la care, afară de Biharia, vor mai aparține comitatele Arad și Bichiș. Părțile bănatice, adică comitatele Timiș, Caraș-Severin și Torontal, vor avea o tablă regescă, la Timișoara. Comitatul Cenad s'a alăturat la tabla regescă din Seghedin.

Necrológe. *Grigoriu Mureșan*, paroc gr. c. în comuna Feldru, Ardeal, a murit la 21 aprilie, în etate de 59 ani, lăsând în doliu familie mare și rude multe. — *Stefan Pop*, paroc gr. c. în Purcăreți, părțile chiorene, a reposat la 24 aprilie, în etate de 62 ani, jelit de mulți. — *Grigoriu Pop*, paroc gr. c. al Gârboului unguresc în Ardeal, a încetat din viață în Așcileul-mic la 1 mai, în etate de 66 ani, jelit de numeroși consăngeni.

Higienea.

Kola (rouge de kola) este o materie care e în stare a suspenda obosela musculară. Pe când cafeina e un escitant nervomuscular, kola lucrează mai mult asupra elementelor muschulare, ér escitabilitatea nervoasă abia se simțește după luarea kolei. Ofițerii franceși și negrii din Africa au făcut marșuri foarte prelungite cu ajutorul acestei materii escitante luată în o dosă care ar corespunde la 15 centigrame de cafeină. E de notat că semințele prospete de kola (cari în Franța nu se pot avea) sânt mult mai escitante decât cele uscate, care nu conțin atât oleu escitant ca cele verzi. Esperimentările urmază pentru a se pute introduce această materie între alimentele armatei franceze.

Panbotano este numele celui medicament specific în contra frigurilor intermitente, din care un decoct (macerație) de câte 70 grame, ér la copii pe jumătate la o litră de apă se fierbe până scade la jumătate litră și această cantitate destinată pentru 24 de ore, de regulă ajunge pentru a combate febra (tertiana.) Urmări rele n'a avut în cele 15 cazuri în care a fost dat și din care 8 cazuri erau malarie. Vindecarea vine după înieia, mult a doua și de aplicare. Panbotano e coja unui arbore din Mexico, și înainte de a se face macerație și decoct séu estras alcoolice, trebuie pisat.

Șaradă.

De Elena Santion.

Litera n'tei și ultima cetiți
Și glasul unui animal găsiți;
Ér mijlocul ca să-1 ghiciți,
în geometrie să cetiți;
O figură cunoscută
Și la multe folosită;
Ér întreg acest cuvânt,
E un frumos ornament.

Terminul de deslegare e 25 maiu. Ca totdeauna și de astadată se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea șaradei din nr. 51 (1889.)

»Athanasiu.«

Deslegare bună n'am primit dela nimene.

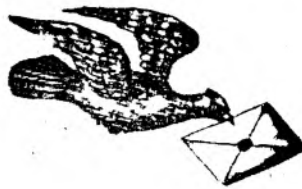
Deslegarea ghicitorei de semne din nr. 3, a. c.:

Poți tu acum ore să spui,
O, dulce trandafir uitat,
C'atunci numai te-am sărutat,
Când am aflat că ești al lui?

Și poți să-i spui, cât timp am plâns,
De câte ori la sin te-am strins,
Și cum privindu-te uscat,
Am plâns din nou și am uitat?!

Deslegare bună primiram dela dșora Mariți Simțion în Sibiiu, cere a și obținut premiul.

Poșta redacțiunei.

Graz. A sosit târziu pentru numărul acesta. Dar i vom face loc cu plăcere în cel viitor. Cele ce ne indicați, nu incăpe îndoielă, totdeauna vor fi bine primite.

Radia Scrieți-ne care numere ve lipsesc, ca să le putem suplini numai decât.

Ploesci. Trimiteti-ne studiul despre care ne scrieți și-l vom publica cu ocasiunea cea mai de apröpe.

Berlin. ?

Roma. V'am trimis scrisöre particulară, asemenea și föia.

Recița. Durere, nu-l putem întrebuința, căci așa ceva în föia nștră se critică mai riguros, decât în o föie politică séu pedagogică

Țimpuț—cița. Proșă rimată Sonetul se admite.
Sugrumată. În curënd.

Picături de Maria-Zell pentru stomac, foarte folositoare în töte bótele de stomac.

Vindecă: lipsa de apetit, slăbiciunea stomacului, respirațiunea mirositoare, paliditatea, rigăelile, colica, catarul de stomac, acréla n gât, gălbinarea, gréța, vërsarea, duresile de cap (decă provin din stomac,) sgăriciurile de stomac, incuetura, ingreunarea siomacului, hemoroidele etc. Prețul unei sticle, cu Marca de invențiune, instrucțiune pentru întrebuințare 40 cr.; duplă 70 cr. Expedițiunea centrală prin farmacistul Carl Brady, în Kremsier (Moravia.)

Avertisment! Veritabilele picături de

Maria-Zell pentru stomac se falsifică și se imiteză mult. *Semnul veritabilității* este, că fiecare sticlufă trebuie să fie împachetată în hârtie roșie, *provădută cu marca de sus* și să aibă *regulele de întrebuințare*, mai observându-se, că este tipărită în *imprimeria lui H. Gusek în Kremsier.*

Hapuri purgative de Maria-Zell.

Aceste hapuri (pilule) care de mulți ani se întrebuințază cu cel mai bun succes contra lipsei de scaun și la incueri, se falsifică mult. Cumpărătorul să fie atent la marca de mai sus, cum și la subscrierea farmacistului C. Brady, Kremsier. Prețul unei cutii 20 cr., 6 cutii 1 fl. Decă banii se trimit înainte, se espedeză franco: 1 sul cu 6 cutii 1 fl 20 cr., 2 suluri 2 fl. 20 cr.

Picăturile de Maria-Zell pentru stomac și hapurile purgative de Maria-Zell nu sânt niște lécuri secrete. Descrierea se află în regulele de întrebuințare care se alătură la fiecare sticlă și cutie.

Picăturile de Maria-Zell pentru stomac și hapurile purgative de Maria-Zell se află de vëndare: în *Oradea-mare* la farmaciștii: E. Ember, Lud. Molnár, George Nyiry, Carol Bleyer, Ales. Héringh și la misericordiani; în *Berețyó-Ujfalu* la farm. Geza Tamásy, în *Kis-Marja* la farm. Fr. Gallasy; în *Komádi* la farm. G. Scholtz; în *Salonta* la farm. L. Kovács și Fr. Podráczky; în *B. Diosig* la I. Vaday.

29—44

Călindarul săptămânei.

Diua sêpt.	Călindarul vechiu	Calind. nou	Sórele
Dumineca	samarinencei Ev. dela Ioan c. 4 gl. 4, a inv. 7.]	res. ap.	
Duminecă	29 Cuv. Memnon	11 Mamertus	4 29 7 25
Luni	30 S. Apost. Iacob	12 Pancratiu	4 27 7 28
Mărți	1 Prof. Emeric	13 Servatiu	4 25 7 27
Mercuri	2 Par. Atanasie	14 Bonifaciu	4 24 7 29
Joi	3 SS. Timot	15 (?) Inalt Dlu	4 22 7 30
Vineri	4 Mart. Pelagia	16 Ioan Nepom.	4 21 7 31
Sâmbătă	5 Mart. Irina	17 Ubald	4 20 7 33

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Otto Hùgel în Oradea-mare.